

RAPPORT 93

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem aan de Vonderstraat te Zutendaal.

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van LVJ-Architecten

Petra Driesen en Joris Steegmans
Augustus 2010

ARON-RAPPORT 93

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM AAN DE VONDERSTRAAT TE ZUTENDAAL

ONDERZOEK UITGEVOERD IN OPDRACHT VAN LVJ-ARCHITECTEN

Petra Driesen & Joris Steegmans

Sint-Truiden
2010

Colofon

ARON rapport 93 – Archeologische prospectie met ingreep in de bodem aan de Vonderstraat te Zutendaal

Opdrachtgever:	LVJ- Architecten
Projectleiding:	Petra Driesen
Uitvoering veldwerk:	Joris Steegmans en Dries Paumen
Auteurs:	Petra Driesen en Joris Steegmans
Foto's en tekeningen:	ARON bvba (tenzij anders vermeld)

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden veelelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bvba

Archeologisch Projectbureau
Diesterstraat 44, bus 201
3800 Sint-Truiden
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel/fax: 011/72.37.95

Inhoudstafel

Inleiding	1
1. Het onderzoeksgebied	1
1.1 Algemene situering	1
1.2 Historische achtergrond	1
1.3 Vroeger archeologisch onderzoek	4
2. Het archeologisch onderzoek	4
2.1 Doelstelling	4
2.2 Verloop	4
2.3 Methodiek	4
3. Onderzoeksresultaten	5
3.1 Bodemopbouw	5
3.2 Gaafheid van het terrein	5
3.3 De archeologische sporen en vondsten	5
Conclusie	6
Aanbevelingen	6
Bijlagen	
Bijlage 1: Administratieve gegevens	
Bijlage 2: Fotolijst	
Bijlage 3: Opmetingsplan proefsleuven (losse bijlage)	

Inleiding

Naar aanleiding van de bouw van een wooncomplex met winkelzone aan de Vonderstraat te Zutendaal achtte het Agentschap Ruimte en Erfgoed¹, Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid een prospectie met ingreep in de bodem, i.e. een proefsleuvenonderzoek, noodzakelijk. Doel van dergelijk onderzoek is het evalueren van de archeologische potentie van de terreinen die door de toekomstige werken verstoord zullen worden.

Dit proefsleuvenonderzoek, dat geen archeologische sporen of vondsten opleverde, werd op 29 juni 2010 door het archeologisch projectbureau ARON bvba uit Sint-Truiden uitgevoerd en dit in opdracht van LVJ-Architecten.

Fig. 1: Kaart van België met aanduiding van het onderzoeksgebied.
(Bron: NGI 2002)

1. Het onderzoeksgebied

1.1 Algemene situering

Het onderzoeksterrein bevindt zich in het centrum van de Kempische gemeente Zutendaal, op zo'n 150 meter ten zuiden van de Onze-Lieve-Vrouwkerk. Het terrein wordt aan de westelijke zijde begrensd door de Vonderstraat en aan de noordelijke, oostelijke en zuidelijke zijde door de gebouwen die respectievelijk langs de Daalstraat, Dorpsstraat en Nachtegalenstraat gelegen zijn. (Fig. 2-3)

Het onderzoeksterrein omvat de perceelnummers 14G, 17K, 18C, 21F, 22B, 91V, 94Y² en is ca. 1,5 hectare groot. De percelen 91V en 94Y waren tot kort voor het onderzoek in gebruik als weiland; de percelen 22B en 14G deden dienst als parking voor de vlakbij gelegen Delhaize. Op de percelen 18C, 17K en 21F stond oorsponkelijk een onderkelderde woning, die reeds was afgebroken.

Fig.2: Luchtfoto met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: AGIV)

¹ Tot voor kort het Agentschap R-O Vlaanderen.

² Kadaster van Zutendaal, 2de Afdeling, Sectie D.

Geografisch is Zutendaal op de rand van het Kempisch plateau gelegen. Dit wordt hier gekenmerkt door steile hellingen naar Haspengouw toe, die doorsneden worden door een viertal dalen. Het onderzoeksterrein ligt in één van deze dalen, met name dat van de Molenbeek. Het noordelijke deel van het onderzoeksterrein (83m TAW) is in het dal zelf gelegen en eerder vlak. Het zuidelijke deel (89m TAW) bevindt zich echter op de helling ervan en stijgt licht in oostelijke richting. Beide delen worden van elkaar gescheiden door een ca. 4 meter hoge talud die ter hoogte van perceel 91V gelegen is.

De bodemkaart geeft voor het onderzoeksgebied een kunstmatige grond aan waarvan het bodemprofiel door antropogene activiteiten - meer bepaald bewoning - grondig verstoord werd (Fig. 3: OB). Rond de bebouwde kern van Zutendaal komt evenwel een droge zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont en grindbijnmenging voor (Fig. 3: Zbft).

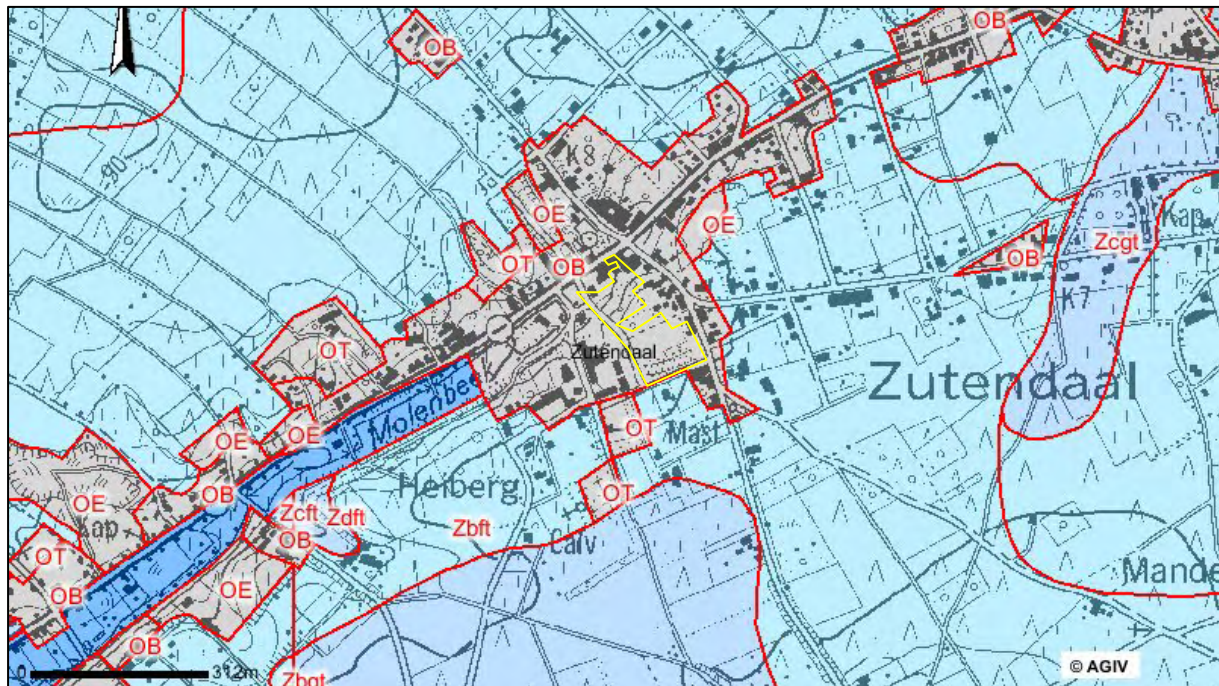

Fig. 3: Topografische bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (geel). Schaal 1:10.000 (bron: AGIV)

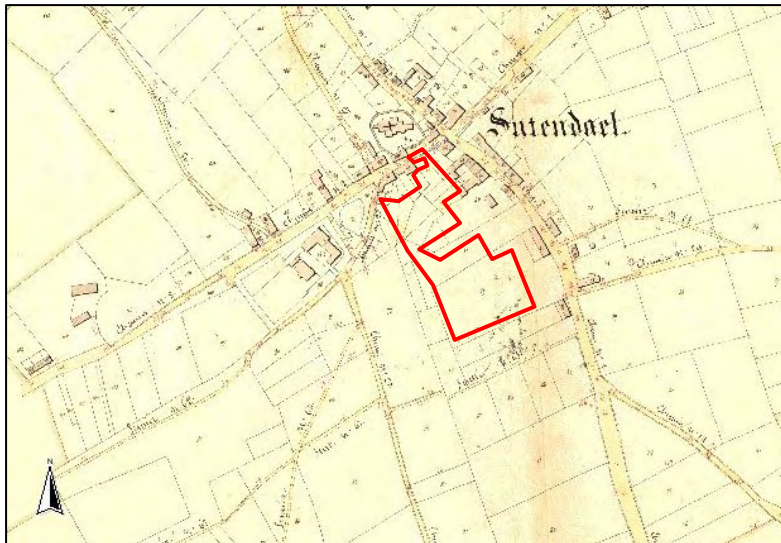
1.2 Historische achtergrond

De overlevering wil dat Zutendaal reeds in de 7de eeuw werd gechristianiseerd. In die tijd zou de Heilige Landrada in de omgeving van Bilzen een klooster gesticht hebben, waaraan een gemeenschap van priesters was verbonden. Ze doorkruisten de streek om het geloof te verkondigen en bouwden talrijke kapellen of bidplaatsen. Zo'n bidplaats, later toegewijd aan O.-L.-Vrouw, werd ook in Zutendaal opgericht.

Fig. 4: Detail uit de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Koninklijke Bibliotheek van België).

In welk jaar of eeuw Zutendaal een zelfstandige parochie is geworden, is niet bekend. Zutendaal, behoorde tot het Graafschap Loon. De graven van Loon eigenden zich het recht toe om de pastoor te benoemen. In 1304 kwamen droegen ze het benoemingsrecht over aan de Abdij van Averbode. Deze overdracht werd in 1318 door paus Johannes XXII bekrachtigd.

In 1361 werd Zutendaal, zoals trouwens heel het Graafschap Loon, ingelijfd bij het Prinsbisdom Luik, dat ondanks vele moeilijkheden zijn zelfstandigheid wist te behouden tot het jaar 1792. Zutendaal werd de 'heerlijkheid-Zutendaal' en beschikte over een strijdwagen met een bepaald aantal strijdvaardige krijgers.

Fig. 5: Detail uit de Atlas van de Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood). (bron: GIS Provincie Limburg).

In de 15de eeuw kreeg Zutendaal, dat wegens zijn onvruchtbare en natte bodem, Seurbroeck, Sourbrouck, Zutenbroeck heette, de naam Sutendael, Zutendaal (zoete Dal).

Vooraf in de 16de en 17de eeuw had Zutendaal vaak af te rekenen met voorbijtrekkende legers en roversbenden, hetgeen het ontstaan heeft gegeven aan de schansen en schutterijen.

Op het einde van de 18de eeuw vond, onder invloed van de Franse Revolutie, de aansluiting plaats bij het Prinsbisdom dat in 1815 samen met de andere Zuidnederlandse provincies aan de Koning der Nederlanden toegewezen.³

Uitgaande van oude cartografische bronnen zoals de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778, Fig. 4), de atlas van de Buurtwegen (1841, Fig. 5) en de topografische kaart uit 1888 (Fig. 6) kan gesteld worden dat de Vonderstraat en de Nachtegaalstraat van recente oorsprong zijn: op deze kaarten komen beide straten namelijk nog niet voor.

Het onderzoeksgebied situeert zich op de gronden die hoorden bij de huizen gelegen aan de Daal- en Dorpstraat en die in gebruik waren als weiland of tuin.

Fig. 6: Detail uit de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood). (bron: Patrimoine cartographique de Wallonie).

³ <http://kerknet.be/federatie/6324/content.php?ID=10068>

1.3 Vroeger archeologisch onderzoek

Noch uit het onderzoeksgebied, noch uit de directe omgeving ervan zijn archeologische vondsten of sites bekend. In de nabijheid van het onderzoeksgebied staat wel de huidige Onze-Lieve-Vrouwekerk die oorspronkelijk dateert van 1304. Daarnaast is, ten westen van het onderzoeksgebied, aan de Daalstraat, een 17de eeuwse schans gelegen.

2. Het archeologisch onderzoek

2.1 Doelstelling

De opdracht bestond uit het uitvoeren van een archeologisch proefsleuvenonderzoek. Dergelijk onderzoek beoogt een ruimtelijke en inhoudelijke analyse van eventueel aanwezige archeologische sporen op het onderzoeksterrein. Na evaluatie van de onderzoeksresultaten kan het onderzoeksterrein al dan niet archeologievrij worden verklaard. In geval van relevante archeologische bodemsporen kan in samenspraak met de bouwheer en de erfgoedconsulente de inrichting van het terrein eventueel worden bijgestuurd, of een onderbouwde selectie van bedreigde en te onderzoeken zones worden opgemaakt.

Conform de 'Bijzondere voorwaarden' opgelegd door het Agentschap Ruimte en Erfgoed bestond het veldwerk uit een evaluatie van het gebied door middel van het aanleggen van parallelle proefsleuven met een dekkingsgraad van 12%. Uitgaande van een oppervlakte van ca. 1,5 ha komt dit neer op een te onderzoeken oppervlakte van 1800 m².

2.2 Verloop

Voorafgaandelijk aan het onderzoek werd op naam van Joris Steegmans een vergunning voor het uitvoeren van een prospectie met ingreep in de bodem bij het Agentschap Ruimte en Erfgoed, Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid aangevraagd. Deze vergunning werd op 23-06-2010 afgeleverd onder dossiernummer 2010/210 (10-25252). De vergunning voor het gebruik van een metaaldetector werd afgeleverd onder dossiernummer 2010/210(2) (10-25252).⁴

Het onderzoek, in opdracht van de LVJ-architecten, stond onder leiding van projectverantwoordelijke Petra Driesen en werd op 29 juni uitgevoerd door Joris Steegmans en Dries Paumen. De aannemer van de werken stond in voor de aanleg van het vlak. De proefsleuven werden ingemeten door landmeterskantoor Houben BVBA⁵.

Gezien bij aanvang van het onderzoek de percelen 22B en 14 G nog steeds in gebruik waren als parking werd in overleg met erfgoedconsulente Ingrid Vanderhoydonck beslist om in eerste instantie de percelen 91V en 94Y te onderzoeken. Afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek kon dan beslist worden of een verder onderzoek van de percelen in kwestie noodzakelijk was. De percelen 18C, 17K en 21F die door de bouw van de woning reeds zwaar verstoord bleken te zijn, dienden niet onderzocht te worden door middel van proefsleuven.

2.3 Methodiek

De percelen 91V en 94Y werden onderzocht door middel van 8 parallelle, NO-ZW geörienteerde proefsleuven met een gezamenlijke lengte van ca. 452 m. Deze proefsleuven werden machinaal aangelegd op een diepte van ca. 30 à 40 cm onder het maaiveld. De afstand tussen de proefsleuven bedroeg ca. 8 m voor de proefsleuven 1 t.e.m. 4. De proefsleuven 5, 6, 7 en 8 lagen 5 à 6 meter uiteen. Ter hoogte van het zuidwestelijke uiteinde van proefsleuf 2 werd een ca. 1 m diepe proefput aangelegd. Het bodemprofiel in deze proefput werd opgeschoond en geregistreerd. Bij de uitwerking van het onderzoek werd een databank opgesteld met een fotolijst⁶. De veldtekening en de dagrapporten werden gedigitaliseerd.

⁴ Bijlage 7. Vergunningen.

⁵ Bijlage 3. Opmetingsplan proefsleuven.

⁶ Bijlage 2. Fotolijst.

3. Onderzoekresultaten

3.1 Bodemopbouw

Over de volledige werkput werd eenzelfde bodemopbouw aangetroffen (Fig.8). Deze bestond uit 20 à 25 cm dikke bouwvoor met daaronder een zandige, roestbruine B-horizont die in tegenstelling tot de onderliggende, beige C-horizont erg rijk was aan grint.

Fig. 7: Zicht op het zuidelijke profiel van de proefput aangelegd in proefsleuf 2.

3.2 Gaafheid van het terrein

Perceel 91V werd doorsneden door een onverharde weg. Tevens was op dit perceel voor de aanvang van het onderzoek een 3 meter diepe sondeerput gegraven. Als gevolg hiervan was proefsleuf 6 iets korter dan oorspronkelijk voorzien. In de noordoostelijke hoek van perceel 94Y was een stal aanwezig.

De percelen 18C, 17K en 21F bleken door de bouw en de afbraak van de woning zwaar verstoord te zijn.

3.3 De archeologische sporen en vondsten

Het archeologisch onderzoek van de percelen 91V en 91Y heeft geen archeologische sporen of vondsten opgeleverd.

Fig. 8. Zicht op de percelen 91V en 94Y v na aanleg van de proefsleuven. Op de voorgrond situeert zich proefsleuf 7.

Conclusie

Op 29 juni 2010 werd door ARON bvba een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Vonderstraat te Zutendaal, in opdracht van LVJ Architecten. Hierbij werden enkel de percelen 91V en 91Y onderzocht. De overige percelen waren bij aanvang van het onderzoek nog steeds in gebruik als parking (percelen 14G en 22B) of bleken in het verleden reeds zwaar verstoord te zijn (de percelen 18C, 17K en 21F).

Het onderzoek van de percelen 91V en 94Y leverde geen archeologische vondsten of sporen op.

Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit proefsleuvenonderzoek wordt voor het onderzoeksgebied geen vervolgonderzoek geadviseerd. Noch lijkt voor de percelen 18C, 17K en 21F, die door de aanleg van de parking reeds in zekere mate verstoord zullen zijn, een bijkomend proefsleuvenonderzoek noodzakelijk.

Bovenstaande aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegd gezag zijnde de afdeling Onroerend Erfgoed Vlaanderen van het Agentschap Ruimtelijke Ordening. Een definitieve beslissing tot het al of niet uitvoeren van een vervolgonderzoek ligt dan ook bij dit bevoegd gezag.

Indien U nog vragen heeft, kan u steeds contact opnemen met de bevoegde erfgoedconsulente van het Agentschap R-E Vlaanderen, Onroerend Erfgoed Limburg (Ingrid Vanderhoydonck).

Agentschap Ruimte en Erfgoed, Onroerend Erfgoed Limburg
Vlaams Administratief Centrum

Tav Ingrid Vanderhoydonck

Koningin Astridlaan 50 bus 1
3500 Hasselt
tel. 011/74.21.18
Ingrid.vanderhoydonck@rwo.vlaanderen.be

Bijlagen:

- 1. Administratieve gegevens**
- 2. Fotolijst**
- 3. Opmetingsplan proefsleuven
(losse bijlage)**

Administratieve gegevens

Projectcode: ZU-10-VO

Opdrachtgever: AVJ-Architecten (i.o. van bouwheer A.L. Nulens bvba)
Waterstraat 64
3740 Munsterbilzen

Opdrachtgevende overheid: Ruimte & Erfgoed

Dossiernummer vergunning: 2010/210 (10-25252)

Vergunninghouder: Steegmans Joris

Aard van het onderzoek: Prospectie met ingreep in de bodem

Begin vergunning: 28 juni 2010

Einde vergunning: 09 juli 2010

Provincie: Limburg

Deelgemeente: Zutendaal

Adres: Vonderstraat

Kadastrale gegevens: afd. 2, sectie D, percelen 14G, 17K, 18C, 21F, 22B, 91V, 94Y

Totale oppervlakte: 1,5 ha

Te onderzoeken: 1800 m²

Bodem: Zbft

Archeologisch depot: A.L. Nulens bvba

Nummer	Soort opname	Sleuf	Beschrijving	Uit
876	Overzicht	Terrein	Percelen 22B, 14G, 17K, 21F, 18E	NO
877	Overzicht	Terrein	Proefsleuven 1 en 2	NO
879	Overzicht	Terrein	Proefsleuven 1 en 3	NO
880	Profiel	2	Zuidprofiel	N
881	Profiel	2	Zuidprofiel	N
882	Detail	1	/	NO
883	Detail	1	/	NO
884	Detail	1	/	ZW
885	Detail	1	/	ZW
886	Detail	2	/	ZW
887	Detail	2	/	ZW
888	Detail	2	/	NO
889	Detail	2	/	NO
890	Detail	3	/	NO
891	Detail	3	/	NO
892	Detail	3	/	ZW
893	Detail	3	/	ZW
894	Detail	4	/	NO
895	Detail	4	/	NO
896	Detail	4	/	NO
897	Detail	4	/	ZW
898	Detail	4	/	ZW
899	Detail	5	/	ZW
900	Detail	5	/	ZW
901	Detail	5	/	NO
902	Detail	5	/	NO
903	Detail	6	/	NO
904	Detail	6	/	NO
905	Detail	6	/	ZW
906	Detail	6	/	ZW
907	Detail	6	/	ZW
908	Detail	8	/	ZW
909	Detail	8	/	Zw
910	Detail	8	/	NO
911	Detail	8	/	NO
912	Detail	7	/	ZW
913	Detail	7	/	ZW
914	Detail	7	/	NO
915	Detail	7	/	NO
916	Detail	7	/	NO
917	Overzicht	Terrein	Percelen 94Y en 91V na aanleg van de proefsleuven	W
918	Overzicht	Terrein	Percelen 94Y en 91V na aanleg van de proefsleuven	W
919	Overzicht	Terrein	Percelen 94Y en 91V na aanleg van de proefsleuven	NW
920	Overzicht	Terrein	Percelen 94Y en 91V na aanleg van de proefsleuven	N
921	Overzicht	Terrein	Percelen 94Y en 91V na aanleg van de proefsleuven	Z
922	Overzicht	Terrein	Percelen 94Y en 91V na aanleg van de proefsleuven	Z
923	Overzicht	Terrein	Percelen 94Y en 91V na aanleg van de proefsleuven	Z

